

TIP BAYRAMI'NDAN DİRENİŞE

59

14.03.2011 18:09

Tarihteki yolculuğuna mistik inançlardan başlayan tıbbın bilimselliğe kavuşması sürecinde, ilk bulguları 10.000 yıl öncesine kadar giden, Anadolu tıbbının önemli bir rolü vardır. Birçok bilim dalının doğuşuna tanıklık eden Anadolu, tıbbın bilimsel yapıya kavuşmasına da tanıklık etmiştir. İstanköylü Hipokrates (MÖ 460-370), Bergamalı Galen (131-200), Bursalı Asklepiades (MS 1. yüzyıl), Efesli Soranus (MS 2. yüzyıl), Kayserili Areteaus (MS 4. yüzyıl), Mahmud Şirvani (1375-1450), Şerafeddin Sabuncuoğlu (1385-1465), Mustafa Behçet Efendi (1774-1834) gibi çok sayıdaki ünlü tıp adamı ve mensup oldukları tıp okulu Anadolu'da yaşamıştır.

Selçuklular tarafından Anadolu'nun birçok yerinde açılan darüşşifalar, bir yandan hastalara hizmet verirken öte yandan da zamanının doktor, cerrah ve eczacısını yetiştiren ünlü birer tıp okulu olmuşlardır. Kayseri Gevher Nesibe Darüşşifası, Sivas Keykavus Darüşşifası, Divriği Turan Melik Darüşşifası, Çankırı Atabey Ferruh Darüşşifası, Kastamonu Ali Pervane Darüşşifası ve Amasya Darüşşifası, bunlardan bazılarıdır.

Osmanlı döneminde, Selçukludan kalanların varlığı sürdürülürken, bunlara Bursa'da Yıldırım Darüşşifası, İstanbul'da Fatih, Süleymaniye, Atik Valide ve Sultan Ahmet Darüşşifası gibi yenileri eklenmiştir. Bunların içinde Bursa'daki Yıldırım Darüşşifası ilk defa tıp eğitiminin Türkçe yapıldığı okul olması ile ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

II. Mahmut (1784-1839) Yeniçeri düzenindeki orduyu düzeltip batı tipi orduya döndürürken, ona hekim ve cerrah yetiştiren tıp okulunu da düzeltmek amacı ile 14 Mart 1827'de Tıbbîye-i Âmire'yi (Tıp Okulu) açmıştır. Bu okul, tıp eğitimini medrese düzeninden tamamen uzaklaştırmamış ise de, tıp eğitiminin batıya yönelmesi açısından önemli bir kilometre taşı olmuştur. Bu nedenle de, **"Anadolu'daki tıp eğitimin çağdaşlaşması"**nın başlangıcı olarak kabul edilmesi yaygındır.

İstanbul işgali 13 Kasım 1918'de başladı. Yaklaşık dört ay sonra 3 Şubat 1919'da İngiliz birlikleri, karargah yapmak üzere Mekteb-i Tıbbîye-i Şahane'ye el koydu. Dersler dışında üç öğrencinin bile bir araya gelmesi yasaklandı. Öğrenciler, okullarını kurtarmak ve eğitimlerine devam edebilmek için çare aramaktadır. Üçüncü sınıf öğrencilerinden Sırrı, Kazım İsmail, Yusuf, Müfit ve Hikmet Boran bir araya gelerek, İngiliz işgaline karşı protesto toplantısı düzenlemeyi kararlaştırdılar. Asıl maksatları işgal kuvvetlerine karşı ayaklanmaktı. Darülfünun Eminine, Tıphane-i Amire ve Cerrahhane adı altında 14 Mart 1827'de eğitime başlayan Tıbbîyenin, o güne kadar hiç yapılmayan doksan ikinci yılını kutlama toplantısı düzenleyeceklerini bildirdiler. Okulun iki kulesi arasına büyük bir Türk Bayrağı asarak, öğrencileri büyük salonda toplantıya çağırdılar. İşgal kuvvetleri, olaya müdahale etmiş ise de engel olamadılar. Tüm tıbbiyeliler 14 Mart 1919 günü büyük salonda toplandı. Büyük bir coşku ile, hem Tıphane-i Amire'nin açılışı anıldı hem de işgal protesto edildi. İngiliz bahriyelileri toplantıyı şiddet kullanarak dağıttı, birçok öğrenciyi tutukladı. Bu nedenle 14 Mart'lar tıbbiyelinin

emperyalizme direnişinin yıl dönümüdür.

Türk ulusunun hem uluslaşma süreci hem de antiemperyalist savaşları 19.Yüzyılın ikinci yarısı ile 20.Yüzyılın ilk çeyreği arasındaki sürede cereyan etmiştir. Bu nedenle de bu süredeki tıbbiyeli hareketlerinin hepsi ulusalcı ve antiemperyalist bir niteliğe sahiptir. Bu aradaki tüm antiemperyalist ve ulusalcı hareketler ya bizzat tıbbiyeliler tarafından başlatılmış ya da bu hareketler içinde tıbbiyeliler önemli bir rol oynamıştır. İttihat Terakki Cemiyetinin kuruluşu, Çanakkale Zaferi ve İstanbul işgaline karşı 14 Mart 1919'daki tıbbiye direnişi bunlardan bazılarıdır. Ulusal kurtuluş savaşının her gününde tıbbiyelinin kanı ve teri vardır. Kurtuluş savaşı başlatmak için, Bandırma Vapuru ile yola çıkan Atatürk'ün yakınları arasında hekimler vardır. Sivas Kongresi'nde mandacılara karşı direnirken, 14 Mart 1919 tıbbiye direnişinin lideri Hikmet Boran Atatürk'ün gür sesi olmuştur. Dr. Refik Saydam, Dr. Reşit Galip, Dr.Tevfik Rüştü Aras, Dr. Rasim Ferit Talay, Dr. Mediha Eldem, Dr. Behçet Uz; Dr. Abdülkadir Noyan, Dr. Lütfü Kırdar; aydınlık Türkiye'nin inşasında ulu öndere omuz veren hekimlerden bazılarıdır.

Kurtuluş savaşı ile emperyalistler yurttan kovulduktan ve Cumhuriyet ilan edildikten sonra amacını gerçekleştiren tıbbiyeli artık bayramı hak etmiştir. Bu amaçla 1929-1937 yılları arasında Bursa'daki Yıldırım Darüşşifası'nda ilk Türkçe tıp derslerinin başladığı tarih olan 12 Mayıs gününü Tıp Bayramı olarak kutlamıştır. 1938'den itibaren ise Tıphane-i Amire'in 1827'deki açılış günü olan 14 Mart Tıp Bayramı olarak kutlanmıştır.

Dünyada 1970'lerden sonra gelişen neoliberal akımın etkisinde kalan Türkiye'de, Cumhuriyetçi sağlık politikalarından uzaklaşma nedeniyle, bir yandan halkın sağlık hizmetlerinden yararlanması yetersizleşirken öte yandan da hekimlerin özlük hakları ve statüsünde hızlı bir aşınma meydana gelmiştir. Artık tıbbiyelinin bayram yapma şevki ve zevki kalmamıştır. Bu nedenle de 1976 yılına dek 14 Martı bayram olarak ve balolarda kutlayan tıbbiyeli, 14 Mart'ı da içine alan haftayı Tıp Haftası olarak kabul edip çeşitli etkinlikler ile tıp ortamını irdelemeye başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra gelişen politik ortamda tıbbiyeliyi yalnızca özlük hakkı kaygısı değil, ulusal bağımsızlık endişesi de kasıp kavurmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, "**14 Mart Direnişi**"nden "**Tıp Bayramı**"na dönüşen tıbbiyeli hareketi, Tıp Bayramı'ndan tekrar "**Direnışe**" dönüşmeye adaydır.

Prof.Dr.Recep AKDUR

Odatv.com

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1.Ataç A.: <http://www.cerezforum.com/dunya-tarihi/56708-antik-donemlerden-yakin-tarihe-anadoluda-tip.html> Erişim 21 şubat 2011

2. Tıbbiyeli Hikmet'in Anıları(anonim)

3.Tıp Bayramı (14 Mart) www.memocal.com Erişim 21 Şubat 2011

4.Uğurlu.M.C. 14 Mart Tıp Bayramının Düşündürdükleri, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası Cilt 50, Sayı1, 1997, s:1-5

5. Yalçın S.:Osmanlı Rektörlerinin İlk toplantısının sonuç bildirgesi, Hürriyet 5 Nisan 2007

